

Les fronteres del nord

Tot seguit us proposem un recorregut turístic per les fronteres del nord del nostre país. Les distintes fortificacions, com ara el castell de Salses, el de Talteüll o el fort Libèria a Vilafranca de Conflent entre d'altres, són una mostra significativa de les plurals guerres que s'han desenvolupat al llarg dels segles entre els dos pobles veïns: el francès i el català.

La "frontera de Perpinyà", el castell de Salses, a la plana del Rosselló, va ser, durant més de quatre segles, la plaça forta catalana més al nord del país. La seva condició de frontera amb la monarquia francesa va posar la vila i la seva fortificació militar en el punt de mira dels exèrcits de França, constantment disposats a conquerir per la força els comtats del nord del regne de Catalunya i Aragó. El castell de Salses és una construcció que el rei Ferran II va fer edificar el 1496, després que l'antic castell del segle XII hagués estat sotmès a diversos setges. Aquest nou castell va ser considerat com la millor fortalesa de la seva època i, de fet, va demostrar aviat la seva eficàcia ja que, el 1502, els francesos van llançar una nova ofensiva que va fracassar gràcies a les obres realitzades a Salses i als altres castells del sistema defensiu català, també conegut amb el nom de "frontera de Perpinyà". El castell de Salses encara havia de ser escenari de diversos enfrontaments entre catalans i francesos, sobretot en la guerra dels Trenta Anys, que va desembocar en la guerra dels Segadors. Amb la derrota catalana i la firma del Tractat dels Pirineus, la frontera va traslladar-se 50 quilòmetres, des de la serra de les Corberes fins a la serra de l'Albera i els castells de la "frontera de Perpinyà" van perdre la seva funció militar. Els castells de la frontera nord van ser una quinzena de fortificacions moltes vegades construïdes sobre antics castells medievals dels segles X i XI, reconver-tits, segons les necessitats de cada època, per resistir els intents annexionistes de França. A la costa van destacar a més a més del de Salses, els castells de

Roses, Cadaqués i de Cotlliure i les ciutats fortificades de Perpinyà i Puigcerdà. Però va ser a peu de la serra de les Corberes, la frontera natural durant molts segles on més castells fronterers s'hi van concentrar.

El castell de Salses és una construcció que el rei Ferran II va edificar el 1496.

Molt a prop de Salses hi ha Òpol. Enfilades en un turó encara es veuen les runes del que va ser el seu castell, batejat per Jaume I amb l'emblemàtic nom de Salvaterra, que va ser una de les forteses catalanes més importants.

Seguint la ruta del sistema defensiu català arribem a Talteüll, el bressol del "primer català". El castell que presidia aquest poble va tenir una gran importància en la defensa de la frontera. Des de Pere III els reis de Catalunya i Aragó hi van tenir sempre una guarnició militar. Va ser assetjat en diverses ocasions durant els segles XVI i XVII i després del Tractat dels Pirineus va ser destruït amb explosius, i per això

només se'n conserven algunes restes dalt de la cinglera.

Encara al Rosselló hi ha Millars. A la part més antiga del poble encara es conserven restes de les muralles d'origen medieval que es van fortificar avançat el segle XV. En el límit entre Rosselló i el Conflent trobem el poble de Rodés. El castell, o el que en queda, es troba situat en un turó privilegiat des del qual es controla el pas cap a la vall del Conflent. Durant el segle XVII, aquesta zona va patir les incursions constants dels francesos i també els allotjaments de les tropes castellanes, una càrrega molt feixuga per als pagesos obligats a acollir-los.

L'últim dels castells de la línia defen-

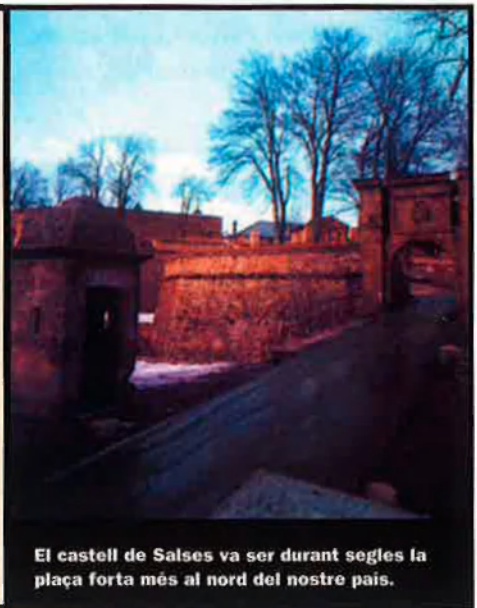
catalanes del Rosselló, el Conflent, el Vallespir i una part de la Cerdanya. Lluís XIV de França va encarregar al marquès de Vauban, un famós enginyer militar, la construcció d'una desena de fortificacions i ciutadelles per defensar els territoris annexionats de possibles invasions i de revoltes. Montlluís, a la Cerdanya, n'és un bon exemple. Aquesta vila fortificada va arribar a allotjar 4.000 soldats. Les obres es van fer enmig d'una forta hostilitat dels pobles pròxims que no havien paït que de la nit al dia haguessin passat a ser francesos. Des dels baluards es domina gairebé tota la Cerdanya i es controla amb facilitat el pas des del Conflent.

A Vilafranca de Conflent, l'enginyer

catalans com aquests, que no acceptaven la seva annexió a França.

També a Prats de Molló, uns altres revoltats, comandats per Josep Bosc de la Trinxeria i els seus "angelets", es van revoltar contra el nou poder. Entre les seves accions hi ha la destrucció de les muralles de Prats de Molló, que van ser reconstruïdes i fortificades posteriorment per Vauban i encara avui envolten la vila.

Finalment, al Portús, a la línia de crestes que separa el Vallespir de l'Alt Empordà, hi ha el fort de la Bellaguarda. Aquesta fortificació es va construir damunt d'un castell medieval que va formar part del sistema defensiu català. Vauban es va encarregar de convertir-

siva més pròxima a la frontera que visitem és el del poble de Puigbalador, al Capcir. Alfons I va fer construir la fortalesa també anomenada de Mont-real dins de la política de fortificació de la frontera. El poble de Puigbalador va arribar a ser cap de la sots-vegueria del Capcir. En entrar en desús, aquest, com els altres castells, o bé van ser destruïts pel que tenien de simbòlic o bé van ser abandonats a la seva sort.

Les fortaleses del Tractat dels Pirineus. La derrota de Catalunya en la guerra dels Segadors va acabar amb la firma del Tractat dels Pirineus, pel qual França es va annexionar les terres

Vauban va construir-hi el fort Libèria dominant la vila des de dalt de la muntanya de Bell-lloc. La fortalesa permet el control de qualsevol moviment que hi hagi a la vall del riu Tet. En temps de Napoleó el fort es va comunicar amb la vila per una escala subterrània de 734 graons. Vilafranca de Conflent va ser, el 1674, l'escenari d'un complot contra les autoritats reials franceses. Es va intentar una insurrecció armada que havia de comptar amb el suport de soldats vinguts del Principat, però la conspiració va ser descoberta i tres dels conjurats fets presos, jutjats i executats. Durant molts anys, el Castellet de Perpinyà es va omplir de

lo en una de les places fortes de l'exèrcit francès a la nova frontera. Al començament de la Guerra Gran, el 1793, l'exèrcit del general Antonio Ricardos va conquerir el Vallespir, l'Alta Cerdanya i aquest fort. Per un moment va semblar que la frontera podria retornar als límits d'abans del Tractat dels Pirineus, però després de 134 dies de setge va tornar a mans franceses. Des d'aquella guerra, la frontera administrativa de França no s'ha mogut, però a l'altra banda el sentiment de catalanitat dels seus habitants ha demostrat ser el baluard més fort de tots.

Carles Solà